

Karny proces poszlakowy

Dowiedz się więcej na www.ksiegarnia.beck.pl

Wstęp

Procesy poszlakowe wzbudzają niezmiennie zainteresowanie społeczeństwa. Wystarczy wspomnieć toczący się w latach 30. XX w. proces *Rity Gorgonowej*¹, oskarżonej o zabójstwo *Lusi Zarembianki*, córki swego pracodawcy i partnera. Proces ten stał się kanwą filmu, napisano o nim kilka książek², a zdania na temat słuszności skazującego wyroku są bardzo podzielone nawet z perspektywy 80 lat, jakie od jego zakończenia upłynęły. W latach 50. XX w. nie tylko prawnicy dyskutowali na temat winy profesora *Tarwida*³, oskarżonego o zabójstwo żony i po długotrwałym procesie prawomocnie uniewinnionego. Emocje wzbudzał w ostatnich latach proces dotyczący śmierci (zabójstwa?) *Ewy Tylman* w Poznaniu⁴, czy skazania *Beaty Kamińskiej* w tzw. procesie

¹ *Lusia Zarembianka* została brutalnie zamordowana w nocy z 30 na 31.12.1931 r. w domu swego ojca w Łączkach koło Brzuchowic pod Lwowem. O zabójstwo oskarżono *Ritę Gorgonową*, zamieszkałą z rodziną *Zarembów* i będącą w związku intymnym z *Henrykiem Zarembą*. Proces miał charakter poszlakowy, a kluczowe dla skazania oskarżonej zeznanie złożył *Stanisław Zaremba*, brat ofiary, wówczas czternastoletni. Miał on rozpoznać *Gorgonową* w pokoju zaraz po dokonaniu czynu. Inną istotną poszlaką była potwierdzona przez domowników i świadków związanych z rodziną *Zarembów* (ogrodnik, służąca) głęboka niechęć oskarżonej do *Lusi*, spowodowana tym, że dziewczyna chciała doprowadzić do zerwania związku ojca z *Gorgonową* i udało się jej to. *Gorgonowa* miała opuścić dom *Zarembów* zaraz po 1.1.1932 r. Por. także: *D. Jagiełło*, *Taktyka kryminalistycznych czynności dowodowych*, Warszawa 2019, s. 80–86 (szczególnie przypisy Nr 60–63).

² Por. np. *E. Żurek*, *Gorgonowa i inni*, Warszawa 1973; *C. Łazarewicz*, *Koronkowa robota*. *Sprawa Gorgonowej*, Warszawa 2018.

³ *Kazimierz Tarwid*, profesor ekologii, został oskarżony o zabójstwo swojej drugiej żony *Teresy* w roku 1955. *Tarwidowa* zmarła wskutek zatrucia cyjankiem potasu w domu w dniu 21.1.1955 r. Wszczęte zaraz po jej śmierci śledztwo zostało umorzono z braku dowodów i wznowiono je w 1956 r. Wówczas *K. Tarwid* został tymczasowo aresztowany pod zarzutem zabicia żony. Skazany został w maju 1957 r. na 15 lat pozbawienia wolności. Obrońcy zaskarżyli ten wyrok i Sąd Najwyższy jako sąd II instancji zwrócił sprawę do ponownego rozpoznania. Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Wojewódzki w listopadzie 1958 r. uznał *K. Tarwida* winnym zabójstwa żony i wymierzył mu karę dożywotniego pozbawienia wolności. Wyrok ponownie zaskarżono i Sąd Najwyższy uniewinnił oskarżonego 12.1.1960 r. Sąd Najwyższy nie uwzględnił następnie rewizji nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego. Proces został opisany przez *E. Żurka* w pracy zbiorowej pod red. *Z. Biskupskiego*, *Procesy wszechczasów*, Warszawa 1998.

⁴ *Ewa Tylman* zginęła w Poznaniu w nocy z 22 na 23.11.2015 r. Towarzysząc jej nad brzegiem Warty *Adam Z.* został oskarżony o zabójstwo z zamiarem ewentualnym. W kwietniu 2019 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu uniewinnił *Adama Z.* od zarzutu zabójstwa. Wyrok nie jest prawomocny.

Ultimo.⁵ Także uniewinnienie *Tomasza Komendy*, skazanego w poszlakowym procesie na wieloletnie więzienie i uniewinnionego po odbyciu 18 lat z orzeczonej kary ożywiło dyskusję o skazaniach poszlakowych.

Jeżeli natomiast chodzi o zainteresowanie prawników, zarówno teoretyków, jak i praktyków, tą problematyką, jest ono niewielkie. Powstały tylko dwie monografie prawnicze wprost dotyczące procesu poszlakowego w sprawach karnych: *Zdzisław Papierkowski*, Dowód poszlakowy w postępowaniu karnym, Lublin 1933 i *Jan Nelken*, Dowód poszlakowy w procesie karnym, Warszawa 1970.

Również liczba artykułów traktujących o tej problematyce nie jest imponująca (patrz bibliografia). Orzecznictwo sądowe, w tym SN, nie poświęca poszlakowemu charakterowi procesu zbyt wiele uwagi. A szkoda. Proces poszlakowy jest innym procesem niż ten, w którym mamy do czynienia z bezpośrednim dowodem winy (sprawstwa). Jest inny ze względu na sam proces dowodzenia, wymagający od sędziego niezwyklej wnikliwości, a często odwagi w podejmowaniu decyzji o winie lub niewinności oskarżonego. Jest też inny ze względu na charakter prowadzonych działań obrończych. Teoretycznie wystarczy zakwestionować jedną istotną poszlakę w łańcuchu poszlak – co do jej udowodnienia (prawdziwości) lub co do istotności – by misterna konstrukcja poszlakowego udowodnienia winy upadła. Tak oczywiście byłoby, gdyby sądy wyraźnie odróżniały proces poszlakowy od takiego, w którym istnieją dowody bezpośrednie.

Autorzy tej pracy postawili sobie następujące cele: po pierwsze, ustalić czy dowód poszlakowy różni się od innych dowodów, a jeżeli tak, to jakie są podstawowe różnice; po drugie, wskazać najważniejsze elementy zagadnienia dowodowego w procesie karnym i wskazać, jak wyglądają one, gdy proces ma charakter poszlakowy; po trzecie, określić oczekiwany sposób myślenia sędziowskiego w przypadku poszlakowego charakteru procesu.

W celu podjęcia próby odpowiedzi na wskazane pytania, w pracy pojawił się rozdział określający podstawowe, zdaniem autorów, elementy zagadnienia dowodowego w procesie karnym, zarówno statyczne – czym jest dowód, jakie dowody występują w procesie, jakie są zakazy dowodowe i skąd bierze się ich uzasadnienie, jak i dynamiczne – jak przebiega proces dowodzenia i w jaki sposób uzależniony jest od dostępnych w konkretnej sprawie dowodów. Autorzy dokonali również analizy pojęcia „poszlaka”, szczególnie w kontekście odróżnienia jej od dowodu bezpośredniego, oraz pojęcia „proces poszlakowy”, szczególnie poszukując odpowiedzi na pytanie, czym różni się proces w całości poszlakowy, od takiego, w którym dowody poszlakowe dotyczą niektórych tylko znamion przestępstwa.

⁵ *Beata Kamińska* została oskarżona o zastrzelenie *Daniela Jaźwińskiego* w dniu 17.12.1997 r. w butik *Ultimo* w Warszawie na Nowym Świecie. Kluczowym dowodem były zeznania żony zabitego – *Anny*, również postrzelonej przez sprawcę, która zaraz po odzyskaniu przytomności oświadczyła, że strzelała *Beata K.* i zeznanie to podtrzymywała do końca procesu. Dwukrotnie uniewinniona, oskarżona została w trzecim procesie w 2006 r. prawomocnie skazana za zabójstwo na karę 25 lat pozbawienia wolności.

Autorzy przedstawili rozumienie pojęcia poszlaki i dowodu poszlakowego w doktrynie polskiej, na tle prawa anglosaskiego oraz w orzecznictwie sądów polskich, dotyczącym spraw karnych, szczególnie w orzeczeniach Sądu Najwyższego.

Wreszcie autorzy wykonali badanie aktowe 103 spraw karnych o zabójstwo – analizie tego badania poświęcony jest Rozdział V pracy.

Badanie doktryny, orzecznictwa i praktyki sądowej pozwoliło na analizę sposobu postępowania sądu karnego w sprawie o charakterze poszlakowym, zarówno propozycji doktryny w tym względzie, jak i wskazań orzecznictwa i wymagań co do dowodu poszlakowego w świetle fundamentalnych zasad procesowych w procesie karnym.

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl